

Kosten en financiering van rechtsbijstand

Kerncijfers 2000-2006

November 2007

G.C. Maas

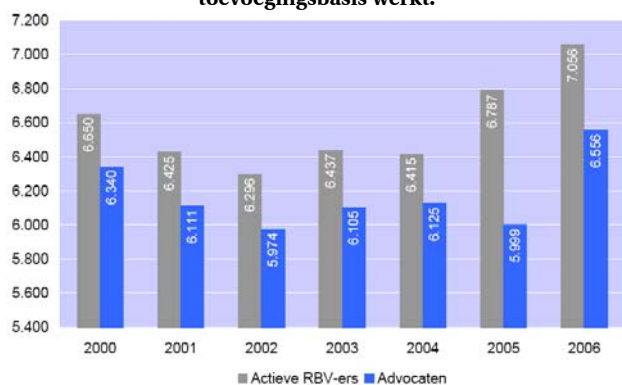
Dit overzicht gaat in op de vraag naar en het aanbod van verschillende vormen van rechtsbijstand en de kosten daarvan vanuit het perspectief van de rechtzoekende. Het is beperkt tot de kerncijfers over 2000-2006 voor de belangrijkste landelijke instituties en organisaties voor rechtsbijstand en (buiten-) gerechtelijke geschiloplossing. Een gedetailleerder overzicht voor 2000-2005 is te vinden in Maas (2007).

Gesubsidieerde rechtsbijstand

Aanbod gesubsidieerde rechtsbijstand

Tot 2004 werd eerstelijns gesubsidieerde rechtsbijstand aangeboden via bureaus Rechtshulp (47 vestigingen). In de periode 2004-2006 zijn daarvoor 30 lokale vestigingen van het Juridisch Loket (HJL) in de plaats gekomen. In 2005 verleenden 7.056 rechtsbijstandverleners in ten minste één zaak gesubsidieerde rechtsbijstand (figuur 1). Het overgrote deel van hen is advocaat (85-95%), wier aantal in 2006 voor het eerst het peil van 2000 weer overstijgt.

Figuur 1: Aantal rechtsbijstandverleners dat op toevoegingsbasis werkt.

Gebruik van Bureau Rechtshulp/Juridisch Loket

In de jaren 2000 tot en met 2003 schommelde het aantal contacten tussen rechtzoekenden en de bureaus rechtshulp rond de 444.000. In gemiddeld 49% van de gevallen leidde dit tot een afspraak voor het gratis spreekuur en bij 8% vervolgens weer tot gebruik van het zogenoemde verlengd spreekuur.

In 2004 lag het totale aantal contacten van nog bestaande bureaus rechtshulp en nieuwe juridisch loketten samen 11% onder het aantal contacten bij bureaus rechtshulp in 2003. Het totale aantal klantcontacten van bureaus en loketten in 2005 is niet beschikbaar. In 2006 hadden de juridische loketten 575.315 contacten met rechtzoekenden.

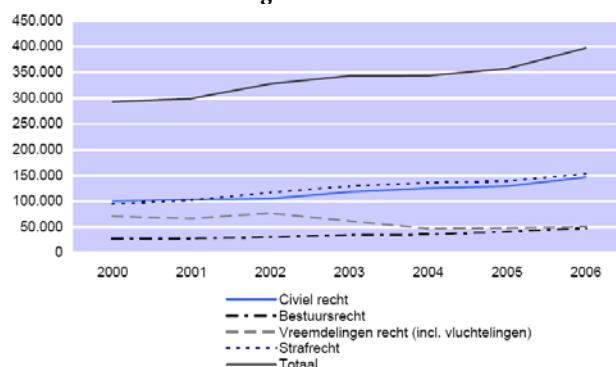
Het belangrijkste kanaal waarlangs contact gezocht werd met HJL blijft in 2006 de telefoon (60%), gevolgd door balie- en spreekuurbezoek (22%). Het aandeel digitale contacten via website of e-mail is het laagst (resp. 15% en 3%). In vergelijking met de bureaus rechtshulp in 2003 is er in dat opzicht (nog) weinig verschil. Van 2005 op 2006 is het aandeel contacten via telefoon heel licht afgenomen, ten gunste van zowel spreekuurbezoek als e-mail.

Nog niet bekend is wat de precieze verschillen tussen bureaus en loketten zijn.

Gebruik van toevoegingen

Het gebruik van gesubsidieerde rechtsbijstand is niet constant. Wetswijzigingen beïnvloedden het beroep dat op de voorzieningen is gedaan. Het aantal afgegeven civiele toevoegingen (excl. bestuurs- en vreemdelingenrecht) is sinds 2000 met bijna de helft toegenomen tot 146.480 in 2006 (figuur 2).

Figuur 2: Afgegeven toevoegingen, naar rechtsgebied.

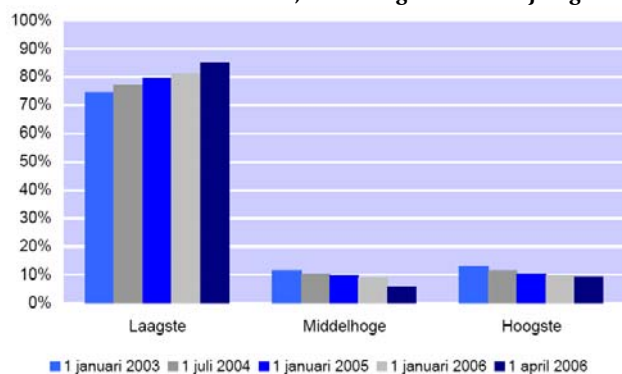

Hoewel in alle jaren een toename ten opzichte van het voorgaande jaar is waar te nemen, blijkt vooral tussen 2002 en 2004 sprake van een forse stijging van het aantal afgegeven toevoegingen. Het aandeel civiele toevoegingen ten opzichte van het totaal is vrij stabiel.

Kosten van gesubsidieerde rechtsbijstand

We onderscheiden de kosten voor de gebruiker en de kosten van het stelsel voor de overheid. In het eerste kwartaal van 2006 daalde de gemiddelde eigen bijdrage van gebruikers voor toevoegingen met 4% (van € 198 naar € 189). Dat was ook van 2004 op 2005 al het geval toen de gemiddelde bijdrage van € 206 naar € 197 daalde. Het jaar dáárvoor was deze echter 30% gestegen (van € 159 in 2003 naar € 206 in 2004). De reden was de in januari 2004 gelijk met de versoering van de anticumulatieregeling van kracht geworden verhoging van de eigen bijdrage met 35%. Tussen 2003 en 2005 nam het deel eigen bijdragen in de laagste bijdragecategorieën (1-4) toe en dat in de hogere bijdragecategorieën (5-8 en 10-12) nam af. Wat betreft de eigen bijdrage situatie kan het eerste kwartaal van 2006 met eerdere jaren worden vergeleken. Daarna ontstaat met de inwerkingtreding van VIValt een nieuwe situatie met minder categorieën en andere normen. Er blijft sprake van voortschrijdende concentratie in de laagste bijdrage categorieën (figuur 3).

Figuur 3: Toevoegingen waarvoor een eigen bijdrage is betaald, naar hoogte van die bijdrage.

De rijksoverheidsuitgaven voor de rechtsbijstand namen gestaag toe, meestal met ongeveer 8-10% per jaar, van €243.131.000 in 2000 tot €408.476.000 in 2006. De toename in de uitgaven is van 2005 op 2006 verhoudingsgewijs klein (ruim 2%).

Rechtsbijstandverzekeringen

Aanbod van verzekeringen

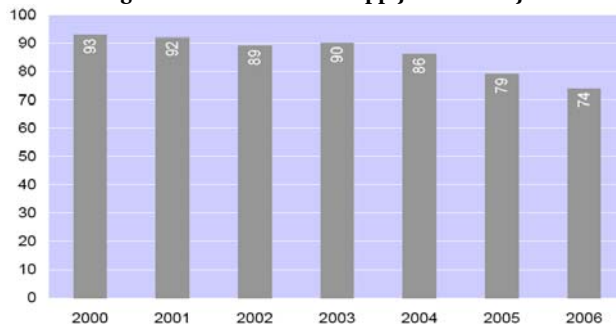
In 2006 waren er 74 maatschappijen met een vergunning om rechtsbijstandverzekeringen te verkopen in Nederland, een vijfde minder dan in 2000 (figuur 4). Deze daling houdt verband met concentratie en de maatschappelijke trend tot schaalvergroting.

Literatuur

Maas, G.C.

Kosten en financiering van rechtsbijstand. In: Erp, J.G. van, E. Niemeijer, M.J. ter Voert, R.F. Meijer (Red.) *Geschilprocedures en rechtspraak in cijfers 2005* Den Haag, WODC, 2007. Cahiers 2007-8

Figuur 4: Aantal maatschappijen rechtsbijstand.

De meeste maatschappijen zijn multibranche spelers, die meer dan alleen maar rechtsbijstandverzekeringen bieden. Voorts zijn er monobranchespelers. Zij ontberen de mogelijkheid tot kruissubsidiëring van verzekeringsproducten met een verschillend rendement die multibranchespelers wél hebben. Ten slotte zijn er nog juridische kantoren – veelal stichtingen – die de rechtsbijstandverzekeringen voor multibranche verzekeraars uitvoeren.

Vraag naar verzekeringen

Tussen 2000 en 2006 nam zowel het aantal gezinspolissen als het aantal bedrijfspolissen aanzienlijk toe. Het aantal polissen voor motorrijtuigen schommelde maar was in 2006 nagenoeg terug op het niveau van 2000 (figuur 5).

In 2006 is de claimfrequentie per 100 bedrijfspolissen na enige schommeling op het laagste niveau sinds 2000. De grootste daling hierin trad echter al in 2004 op. In minder sterke mate geldt dit sinds 2004 ook voor gezinspolissen, waarvan de claimfrequentie stabiel is.

De gemiddelde schadebedragen per claim zijn van 2000 tot 2005 zowel bij gezins- als bedrijfspolissen gestegen. Vanaf 2005 is bij beide polissen een lichte terugval waarneembaar. De dekkingsgraad – het aantal gezinspolissen als percentage van het aantal huishoudens – is gestaag toegenomen van 14% in 2000 naar 19% in 2004.

Figuur 5: Kerngegevens rechtsbijstandverzekeringen

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aantal polissen (2000=100):							
Gezins	100	112	132	152	171	188	206
Motorrijtuigen	100	106	111	110	106	107	105
Bedrijven	100	109	112	114	159	153	153
Claimfrequentie (aantal per 100 polissen):							
Gezins	13	13	13	13	13	12	11
Motorrijtuigen	6	6	6	6	6	6	6
Bedrijven	27	27	25	26	22	23	21
Gemiddeld schadebedrag per claim (euro):							
Gezins	822	819	948	958	1025	905	916
Motorrijtuigen	252	188	233	187	289	195	289
Bedrijven	1.118	1.170	1.146	1.329	1.324	1.256	1.269

Uit enquêtes onder rechtzoekenden in 2003 en 2005 blijkt dat 24% van de Wrb-gerechtigden een gezinspolis heeft, tegen 37% van de niet Wrb-gerechtigden. Enquêtes onder gebruikers van de juridische loketten in 2006 en 2007 geven aan dat tussen 17% tot 23% beschikt over een gezinspolis.

Deze reeks omvat korte verslagen van onderzoek dat door of in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft. Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl.